Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով

ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

846 ք
152

ԳՐԱՄԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ

№ 65

22 Մարտի 1930 թ.

(ՀՐԱՑԱՆՆԵՐԸ ՄԱՓՐԵԼՈՒ ՅԵՎ ՅՈՒՂԵԼՈՒ ԿԱՆՈՆՆԵՐ)

ԵԵՐԵՎԱՆ
1930

ՀՐԱՄԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ

№ 65

22 Մարտի 1930 թ.

(ՀՐԱՑԱՆՆԵՐԸ ՄԱՓՐԵԼՈՒ ՅԵՎ ՅՈՒՂԵԼՈՒ ԿԱՆՈՆՆԵՐ)

Հ 8321

ՅԵՐԵՎԱՆ
1930

ՀԱՅՊՈԼԻԳՐԱՖԻ ՏՊԱՐԱՆ
ՊԱՏՎԵՐ № 2721
ԳՐԱՌԵՊԳԼԽՎԱՐ 5193 (Բ)
ՏԻՐԱԺ 3000

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

ԽՍՀՄ ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ

№ 65

22 մարտի, 1930 թ. Մոսկվա.

Զորամասերի տեսչական հետազոտությունները մատնանշում են, որ զենքը անբավարար և խնամվում վոչ միայն զորամասերում, այլև ռազմական դպրոցներում: Թարմ. և Ծովային Գործերի ժողովրդական կոմիսարիատի կենտրոնական վարչություններին՝ զենքի պահելու և մաքրելու կարգի մասին ցուցումները չեն հասնում զորքերի ստորաբաժանումներին: Վաշտերի, դասակների հրամատարները կրտսեր հրամատարական կազմը զենքը խնամելու կանոնները չգիտեն և զենքի դրության հսկողության հարկավոր չափով ուշադրություն չեն դարձնում: Ավագ զորական պետերը չեն ստուգում զենքի դրությունը իրենց յենթակա զորամասերում և ստորաբաժանումներում: Հարկավոր չափով վորոշակիորեն չի դրված զենքը խնամելու ուսուցման գործը մեր ռազմական դպրոցներում:

Բանակում գինքը պահելու նկատմամբ չկա միասնական հստակություն կարծիք և կան մեր կանոնագրքերի ցուցումների համաձայն գինքը մաքրելու փորձեր, որոնք պնդակար են գինքի համար: Այս հանգամանքը բացատրվում է նրանով, որ զորամասերում գինքը մաքրելու և պահելու կարգի մասին մի շարք ցուցումներ ցրված են առանձին կարգադրությունների մեջ:

Վոչ սարքին հրացանի պատկանելիքը և վոչ բոլորովին հաջող նրա կառուցվածքը նպաստում են փողոցներում քերծվածքներ առաջացնելուն:

Գինքը մաքրելու և պահելու թերությունները վերացնելու համար հրամայում եմ.

1. Ընդունել անշեղորեն ի գործադրություն ԲԳԿԲ սպասողինման պետի կողմից հաստատված հայտարարվող «Հրացանների մաքրելու և յուղելու կանոնները»: Շտապ կարգով տարածել այդ կանոնները և հասցնել մինչև յուրաքանչյուր ջոկի հրամատարին և ռազմական ու գնդային դպրոցների յուրաքանչյուր կուրսանտին:

Կանոնները ստանալով կատեգորիկ կերպով արգելել կանոններում չնախատեսված գինքը մաքրելու ձևերի գործադրումը:

2. Զորամասերի հրամատարներն անձամբ պետք է ստուգեն, իսկ դիվիզիաների և կոր-

պատանների հրամատարները հակեն կանոններին իմանալու վրա դրամական բոլոր հրամատարական կազմի կողմից և դնդային դպրոցների կուրսանտների կողմից։ Ռազմական դպրոցների պետերը—նույնպես այդ դպրոցների կուրսանտների նկատմամբ։

3. ԲԳԿԲ ապատագինման պետին՝

ա) վերանայել ձեռքի զենքը յուղելու նորմաները և վորտեղ հարկավոր և ավելացնել նորման.

բ) առ 1 հունվարի, 1931 թ. հրացանի պատկանելիքի ապրքինությամբ զորքերի ապահովումը հասցնել մինչև 100 տոկոսի։

գ) առ 1 հունիսի 1930 թ. վերջացնել հրացանի պատկանելիքի վերակառուցումն ու փորձի յենթարկելը, այն հաշվով, վոր 1930–31 թ. զորքերին տրվի կատարելագործված պատկանելիք։

Ռազմական և Ծովային գործերի ժողովրդական Կոմիսար և ԽՍՀ Միության Հեղ. Ռազմ. Խորհրդի նախագահ՝

ՎՈՐՈՇԻԼՈՎ

(Ըստ ԲԳԿԲ հրահանգական չտարբի)

«ՀԱՍՏԱՏՎՈՒՄ Է»
22 մարտի, 1930 թ.
ԲԳԿԲ ապառազինման պետ՝ ՈՒԲՈՐԵՎԻՉ

ՀՐԱՑԱՆՆԵՐԸ ՄԱՔՐԵԼՈՒ ՅԵՎ ՅՈՒՂԵԼՈՒ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

1. Վորպես ընդհանուր կանոն, հրացանների մաքրելն ու յուղելը կարմիր բանակայինների կողմից պետք է կատարվի հրամատարական կազմի անձանց ներկայությամբ, վորոնք և վորոշում են հրացանի մաքրելու և յուղելու անհրաժեշտ աստիճանը, ընդ վորում հարկավոր է ղեկավարվել հետևյալով.

1. Եթե մաքրելու համար հարկավոր է միայն սրբել հրացանը, այն ժամանակ պետք է հանել ավինը, դուրս քաշել շամփուրը, հանել փակաղակը և պահեստատուփի կափարիչը:

2. Հրաձգությունից հետո նու ինչպես. պետք է փակաղակը քանդել և հավաքել. յեթե վո-

գոգատի տակ ջուր և անցել, հարկավոր է հանել և փողոցում։

3. Եթե հրացանը թրջվել է, այլև մի քանի որ առաջ մարտերից հետո, յերթերից հետո և այլն, պետք է լրիվ քանդել, մաքրել և յուղել նրա բոլոր մասերը, միաժամանակ, յեթե ոգուտի և փողոցատի փայտը խոնավացել և նրանց չպետք է փողից բաժանել մինչև չորանան։

II. Զեռքի տակ յեղած հրացանները, պետք է մաքրել՝

1. 10 որը մեկ անգամ—յեթե հրացանը գործադրության մեջ չի յեղել։

2. Վարժություններից, ծառայությունից, պահակային վերակարգից հետո և այլն—վերադառնալուց հետո, անպայման միևնույն որը։

3. Մարտական կամ սին փամփուշտներով հրաձգությունից հետո։

III. Մաքրելու համար պետք է պատրաստել.

1. Հրացանին հատկացված միանգամայն սրբին պատկանելիք։

2. Մաքուր և կակուղ լաթեր կամ բամբակե թելի կտորներ և խծուծ, որը պետք է նախորոք մաքրել ծեղերից:

3. Նավթ, կալաքարային բաղադրություն (щелочный состав) և հրացանի յուղ: Նավթը պետք է պահել մաքուր և բերանը փակ ամանի մեջ և ոգտագործել մաքրելու համար յերկու անգամից վոչ ավելի:

Այսուհետև մինչև զորքերի հրացանի յուղն ու կալաքարի բաղադրությունը պահելու համար հատուկ կրկնաբուգ յուղամանիներ ստանալը կալաքարի բաղադրությունը զորքերը հրաձգարան պետք է տանեն ցանկացած ձևի ու չափի ամաններով, նայած տեղական պայմաններին. կալաքարի բաղադրությունը կարելի յե պահել նույն ամանում, ինչ ամանով որ ստացվում է, կամ ցանկացած ձևի ու չափի ամանի մեջ, սակայն այնպես, որ այդ ամանը նախորոք լավ լվացված և չորացրած լինի և բերանը պինդ փակվի, այնպես որ թույլ չտա փոշի, ջուր և այլն ընկնի ամանի մեջ:

Հրացանի յուղը պահվում է բիտոնների մեջ, որոնց մեջ յուղը բաց և թողնվում պահեստներից, իսկ ձեռքի տակ պահվում է հատկացված յուղամաններում: Մաքրելու

համար բիտոնից պատրաստված յուղը նորից նույն բիտոնի մեջ չպետք է լցնել, այլ լցնել մի առանձին մաքուր ամանի մեջ:

IV Հրացանի մաքրելու կարգը վարժություններից, ծառայությունից կամ վերակարգից հետո.

1. Շամփուրը հագցնել շամփրի կոթատի մեջ (муфта), ձողիկը հագցնել կոթատի անցքի մեջ շամփրի դլխիկի վերևից, շամփրի վրա հագցնել փեղաբերանի պահպանակը և պատուակի մաքրիչը (протирка) մինչև դեմ առնելը (պատուակիչի կտրուճով):

2. Հավասար կերպով փաթաթել խծուծի մի շերտ մաքրիչի փորակների (нарезки) վրա այնպես, որ նա փողանցքը մանի վոչ շատ մեծ ուժ գործ դնելով, բռնելով փողանցքի ակոսները: Դրա համար ավելի լավ և խծուծը 8 թվանշանի նման փաթաթել յերկտրուքյամբ մաքրիչի վրա և հագցնել խաչկտրով մաքրիչի ծայրին, ամրացնել խծուծը՝ ոլորելով զանազան կողմերով, և հետո պատկեցնել խծուծի մի փունջ մաքրիչի պը-

գինձի մասի յերկարությամբ (տես նկար 1 և 2)։ Մաքրիչի վրայի խոզուծը ծծեցնել նամ-

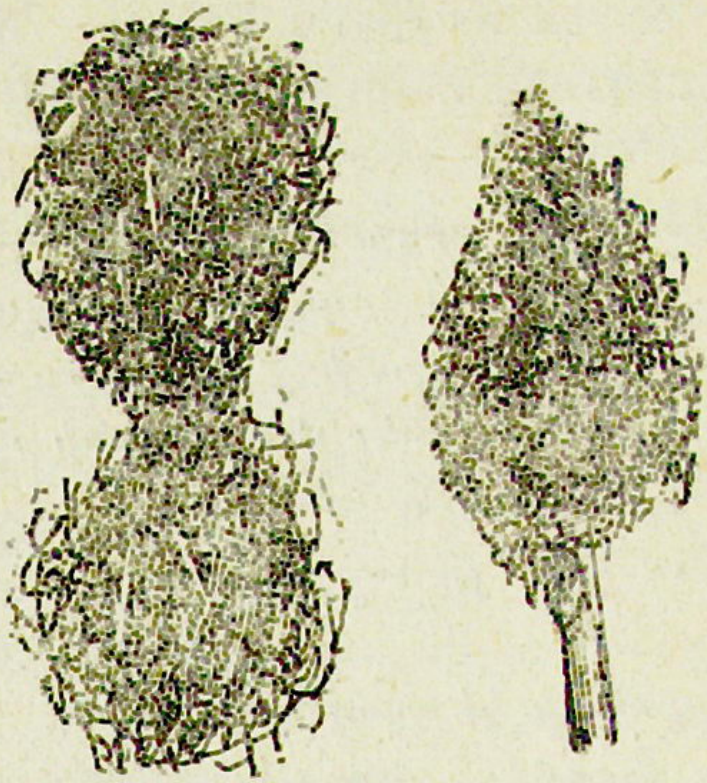

Նկ. 1 Նկ. 2

թի մեջ, այնքան վոր նա տամուկ լինի։

3. Հրացանը կառնենցնել ծնկների միջև ուղղաձիգ, շամփուրն անցկացնել փողանցքի մեջ և տալ մինչև յերկարության կեսը։ Հետո տալ և ամրացնել փողի վրա փողաբերնի պահպանակը, դարձնելով նրան այնպես, վոր հատիկը մանի ողաձև փորատի

ՃԳԼ (Е О Л Ь Н Е В О Й П А З), թեքել հրացանը կոթն առաջ տալով, հենել կոթը վրան բանի, վերցնել ձախ ձեռքով փողի առջևի մասից և սահուն կերպով շամփուրը առաջ ու յետ շարժել, փողանցքի ամբողջ յերկարությամբ յերկու-յերեք անգամ, փոխել խծուծը, թաթախել նրան նավթի մեջ, նորից սրբել, և այդպես շարունակ մինչև վոր խծուծի վրա չի լինի վոչ կեղտ, վոչ նավթ, վոչ ժանգից մնացած դեղին դույն, այլ միայն մետաղի կապտություն: Դրանից հետո չոր լաթով, բամբակի թելի կտորներով կամ խծուծով լավ սրբել չորացնել փողանցքը: Յեթե այդ կարգով հրացանի ժանգը չի մաքրվում, պետք է այդպիսի հրացանը հանձնել զինարհեստանոցին:

Ծանոթություն: Գործադրության մեջ չեղած հրացանը յերկրորդ անգամ մաքրելու ժամանակ տես I և II հատված կետ 1) յեթե փողանցքում ժանգի նշաններ չեն յերևում, պետք է սրբել առանց նավթ գործածելու և հետո յուղել հրացանի յուղով պահելու համար:

4. Յեթե մաքրիչը շամփրի հետ լոկում է

փողանցքի մեջ, այն ժամանակ պետք է փողանցքի մեջ մի քիչ տաքացրած յուղ լցնել և այդպես թողնել մնա մի քանի րոպե, իսկ հետո փորձել դուրս հանել շամփուրը։ Եթե շամփուրը մաքրիչի հետ առանց ավելորդ ուժ գործ դնելու չի դուրս գալիս կամ մաքրիչը շամփրից ծռվել է, այն ժամանակ հրացանը պետք է ուղարկել զինարհեստանոց։

5. Վերջացնելով փողանցքի մաքրումը, հանել փողաբերանի պահպանակը և փողաբերանը։

6. Շամփրի վրա ամրացրած մաքրիչի ողնությամբ մաքրել փամփշտանոցը, հսկելով, որ կեղտ չմնա և գնդակը մտնելու տեղում։

7. Նավթի մեջ թրջած փայտիկների ողնությամբ, սրբել ողաձև փորատը, բոլոր ճեղքերը, անցքերը, անկյունները և փողատուփի ծռված քները և փողի արմի (пенек) նեռիչի համար փորոքը (выем).

Փաղատուփը մաքրելուց հետո սրբել չորացնել մաքուր լաթով։

8. Փողանքը, փամփշտանոցը և փողատուփը հավատարաչափ մաքրել վերջացնելուց հետո, պետք է յուղոտ լաթով, բայց

մոչ շատ յուղոտ, բամբակի թելի կտորներով կամ խոզի մազից խոզանակի ողնությամբ յուղել հրացանի յուղով. հրացանի յուղով ծծեցրած տուտիկները պետք է թափ տալ յուղի ամանի վրա, վորպեսզի ամբողջ յուղը թափվի ամանի մեջ: Եթե յուղում են յերկար ժամանակ պահելու համար, այդ դեպքում վրայի յուղը չպետք է թափ տալ, և մատները յուղել առատորեն:

9. Փողը՝ նշանոցի և հատիկի հետ և փողատուփը պրսի կողմից լավ պետք է չորացնել և յուղել յուղոտ լաթի ողնությամբ: Հարկավոր է ուշադրություն դարձնել փողի ու փողատուփի չփման տեղերի վրա, ապատի յեղրերի հետ, վորտեղ հեշտությամբ կարող է ժանգ առաջանալ:

10. Նույնկերպ պետք է մաքրել և յուղել մյուս բոլոր մետաղե մասերը, ոպտվելով լաթերով և, վորտեղ հարկավոր է, փայտիկներով, ընդհանրում պահեստատուփի կափարիչը ամբիշ մեխանիզմով, դատիչ-անդրադարձիկը և փակիչակը պետք է քանդել միայն հատուկ անհրաժեշտության դեպքերում. փակիչակին առանց քանդելու մաք-

բելու ժամանակ պետք է յետ քաշել հրահանը։

11. Ագուռան ու փողապատը պիտի սրբել շորացնել առանց յուղելու։

12. Հրացանը մաքրելուց և հավաքելուց հետո, պետք է սրբել նրա վրայի ամենուրեք յուղը դրսի կողմից, ուշադրությամբ գնելով՝ չի՞ մնացել արդյոք վորևե տեղ կեղտ, ավազ և այլն և դնել իր տեղը։

13. Հրացանը մաքրելուց հետո, պատկանելիքը սրբել և հավաքել։

Մարտական կամ սիմ փամփուշտներով հրաձգությունից հետո մաքրելու կարգը։

1. Հրաձգությունը վերջացնելուց հետո, անմիջապես, բոլոր հնարավորին հրաձգարանում, փողանցքն անցկացնել՝ կալիբրային բաղադրություն խոզի մազից խոզանակի օգնությամբ, խծուծի կամ լաթի միջոցով (կալիբրային բաղադրությունը բացառապես գենքը հաճգությունից հետո մաքրելու համար է և վոչ մի դեպքում պահելու նպատակով յուղելու համար)։ Կալիբրային բաղադրությունը չպետք է սրբել 2-3 ժամ։

Ծանոթություն.— Հրաձգության ժամանակ վառոդային գազերը ներխուժում են բամբականին խոր վոլի պատերի մեռած ծակոտիների մեջ: Կայծքարային բաղադրությունը վոչնչացնում և վառոդային գազերի վնասակար ազդեցությունը (չեղոքացնում և թթվությունը և վտիկացնում և վառոդի վառելիության կոշտ մնացորդները): Կայծքարի բաղադրությունն արդեն ընտած ժանգի վրա չի ազդում և այդ ժանգը չի հեռացնում:

Իսկ յեթե վորևե պատճառով կայծքարի բաղադրություն չկա, հարկավոր է յուղել վոգանցքը սովորական հրացանի յուղով: Զմեռն այդ նպատակի համար ավելի լավ և հրացանի յուղի յերկու մասին ավելացնել մի մասը մաքրած նավթ:

2. Փոգանցքը կայծքարի բաղադրությունն անցկացնելուց հետո, պետք է հրացանը մաքրել 2—3 ժամից հետո, նույնպես կայծքարի բաղադրությամբ: Հրացանը մաքրելուց հետո, պետք է սրբել, չորացնել և բավական չափով յուղել հրացանի յուղով:

3. Հաճրդութիւնից հետո, 2–3 ժամ անց, հրացանն անհրաժեշտ է սրբել հրացանի յուղից և կրկին մաքրել կալաքարի բաղադրութիւնամբ, վորովհետև թթվեցնող դաղերի թորանքը (выделение) մետաղից դանդաղ է կատարվում, և դրա համար նույնիսկ հրաճդութիւնից հետո, իսկուն և եթ լավ մաքրած և հրացանի յուղով յուղած հրացանի մեջ կարող է ժանգ յերևալ մի վորոշ ժամանակից հետո:

Մաքրելուց հետո, հրացանը սրբել, չորացնել և կանոնավոր յուղել հրացանի յուղով:

Ծանոթություն 1: Հրաճդութիւնից հետո, մաքրելու ձևերը և մաքրելու ժամանակ պատկանելիքով ոգտվելու ձևերը կիրառել ներկա IV հատվածի համեմատ:

Ծանոթություն 2: Եթե կան յերկար ընդացքային համփուրներ (մոչ ծայրվի), հրացաններին մաքրումը պետք է կատարել այդ համփուրներով փամփշտատուցի կողմից:

Հայ գրականության ազգային գրադարան

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.
FL0045541

[054.]

A I/8771